

Roel Janssen

Fout goud

De grootste goudroof uit de Nederlandse geschiedenis

2014
DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Onderwereld

Het is aardedonker, ademstokkend stil. De zintuigen bieden geen enkel houvast, ieder gevoel voor richting en plaats is zoek. Een zwarte doos. Hij bevindt zich in een zwarte doos.

Niet zien, niet horen, niet ruiken. Voelen. Voorzichtig tast hij met zijn hand de ruwe betonnen vloer af. Zijn mond proeft bloed. Zijn hele lijf doet pijn. De sensatie van een hamerslag dreunt na in zijn hoofd.

Zijn been. Vertwijfeld grijpt hij naar zijn linkerbeen, maar dat zit op zijn plek. Hij kan nog lopen. Met zijn handen drukt hij zich omhoog, hij probeert zich staande te houden, maar in de volslagen duisternis is hij zijn richtinggevoel kwijt. Hij verliest zijn evenwicht, valt met een smak op de vloer, slaakt een rauwe kreet. Niemand die het hoort. De kale muren weerkaatsen zijn machteloosheid.

Dan sluiten de stilte en de duisternis zich weer.

Een onderwereld van beton.

De oorlog in zijn hoofd.

De aanslag die hem achtervolgt.

Kalm blijven. Geen paniek. Scherp te houden.

Beelden flitsen voorbij, echo's van geluid en herinneringen. Schermerlicht, groteske schaduwen. Een man trekt een mes uit zijn laars. Iemand krijst van angst. Een klap, het mes dat op de stenen vloer klettert. Een schim pakt het op, een meisje. Hij springt, een snoekduik, haalt het meisje onderuit, ziet het mes langs zijn gezicht flitsen, valt, schreeuwt om hulp. Pijnscheuten verlammen zijn been. Vingertoppen schuren op het beton wan-

neer hij overeind krabbelt. Een trap met een laars in zijn lendenen zodat hij krimpand in elkaar zakt. Dichtbij of ver weg hoort hij iemand gillen, dan de metalen klank van een deur die dichtslaat, de echo rommelend als de donder van het onweer door de onderaardse gangen. Een lichtflits, kortsluiting, de stroom valt uit, aardedonker, totale verduistering. Dan stilte. Een sarcofaag van beton diep onder de grond, een stalen deur die bombarde-
menten en gasaanvallen heeft weerstaan. Geen licht, geen water of voedsel, geen hulp, geen mobiel bereik. Gedesoriënteerd door de duisternis, blindeman in een Berlijnse oorlogsbunker.

Hij beschikt over helemaal niets, behalve zijn wil tot overleven. Maar daarmee heeft hij het al eens eerder gered.

Elmer van der Breggen is op zichzelf aangewezen.

DEEL 1

De ontdekking

‘Arbeid, niet goud, is de grondslag van de Nederlandse welvaart.’

Meinoud Rost van Tonningen, rede februari 1941

Hoofdstuk 1

Maandagochtend, tijd is vloeibaar als je niets omhanden hebt.

Terwijl anderen aan het werk zijn, trekt Elmer van der Breggen zijn dagelijkse rondje langs de conditieapparaten in de sportschool. Trainen, bewegen, zichzelf uitdagen, dat geeft hem energie. Na afloop van de oefeningen drinkt hij uit gewoonte een glas versgeperste sinaasappelsap, terwijl hij vluchtig de kranten doorbladert die op de leestafel van de sportschool liggen. Nieuws is er niet, of het ontgaat hem.

In de kleedkamer trekt hij zijn bezwete sportkleren uit, maakt zijn been los en stapt onder de douche. Het dampende water laat hij weldadig over zijn gespierde lijf stromen. Hij heeft de tijd aan zichzelf, al vindt hij dat deze periode van noodgedwongen nietsdoen nu wel lang genoeg heeft geduurd.

Terwijl het water op zijn rug spettert hoort hij de ringtone van een mobieltje. Kan niet missen, de jingle komt uit zijn sporttas. Even overweegt hij de groene legerhanddoek om zijn middel te slaan en de oproep te beantwoorden, maar hij laat hem overgaan. Wie belt hem nou op maandagochtend? Zijn vriendin is bezig in haar praktijk, collega's heeft hij niet en aan de vlotte babbel van dat meisje van het uitzendbureau heeft hij geen boodschap.

Even later hinkt hij naar de houten bank in de kleedkamer. Hij klikt zijn prothese vast, kleedt zich aan, pakt zijn spullen bij elkaar en verlaat de sportschool met een luchtige 'tot morgen'-zwaai naar zijn vaste begeleider. Pas in de auto herinnert hij zich dat zijn mobieltje is gegaan. Op de voicemail vraagt een onbekende vrouwenstem om met spoed terug te bellen.

De medewerkster van het verpleeghuis heeft geen goed nieuws. Zijn grootmoeder ligt op sterven. Hij is het enige familielid en ze raadt hem aan zo snel mogelijk te komen als hij nog afscheid van haar wil nemen.

In plaats van rustig naar zijn appartement in Voorschoten te rijden, keert Elmer de auto, raadpleegt zijn TomTom om de snelste route naar Oldenzaal te vinden, en geeft gas.

Onderweg hoort hij op de autoradio het laatste nieuws over de walvis die op het strand is aangespoeld. De doodstrijd van het machteloze zoogdier is een zaak van nationaal belang geworden, al dagenlang houden de media zich met niets anders bezig. Hij vraagt zich af waarom mensen zich zo laten meeslepen door het lijden van een bultrug. Tragisch, natuurlijk, maar hij heeft ergere dingen meegemaakt en de dood diep in de ogen gekeken.

Volgens zijn vriendin lijdt hij aan een oorlogstrauma. Onzin, vindt hij zelf, hij heeft gewoon vette pech gehad.

Elmers linkerbeen ligt begraven onder het puin van Afghanistan. Bij vlagen denkt hij nog aan vroeger, toen hij twee gezonde benen had en voetbalde met zijn vrienden, soms schrikt hij midden in de nacht wakker als de spookbeelden van de ontploffing hem achtervolgen. Maar in het dagelijkse leven heeft hij er geen last van. Een enkele keer voelt hij een tinteling waar zijn been is afgezet, maar hij lijdt niet aan fantoompijn. Met zijn prothese kan hij uitstekend overweg, al trekt hij een beetje met zijn been. Maar geen mens die het ziet en als iemand op zijn voet trapt, voelt hij er niets van.

Tijdens zijn uitzending naar Afghanistan zat hij bij het team voor opbouw en ontwikkeling. Hij behoorde niet tot de eenheden die in vuurgevechten verwikkeld waren; luitenant Van der Breggen was belast met de aanvoer van bakstenen en cement om scholen te bouwen voor de kinderen van de plaatselijke bevolking. Het was een hoofdpijnklus. Je verwierf er geen medaille voor moed, beleid en trouw mee, maar je kon wel gewond raken

als er vlak naast je een granaat ontplofte in het schooltje dat zojuist feestelijk was geopend.

Afgezien van zijn begeleider op de sportschool, de psychiater die hij een tijdje heeft bezocht en een serie vriendinnen is niemand ervan op de hoogte dat hij zijn linkeronderbeen mist. Het gaat niemand wat aan, vindt hij. Zijn lijf functioneert zoals het hoort bij een gezonde vent van net veertig jaar. Hij heeft een uitstekende conditie en een opgewekt humeur. Maar soms krijgt hij een waas voor ogen en gaat hij door het lint. Dan komt hij terecht in een werveling van emoties, woede en agressie. Volgens zijn vriendin is het de oorlog in zijn hoofd die hem achtervolgt.

Nadat Elmer een aantal kortstondige verhoudingen had gehad met vrouwen die volgens hem niet begrepen wat hij had meegeemaakt, heeft hij sinds een halfjaar een relatie met Lonneke. Ze is gek op Italiaans koken en ze heeft een racefiets. Ze woont in Leidschendam, niet ver van Voorschoten, waar ze haar praktijk voor fysiotherapie heeft. Sinds kort volgt ze een cursus mindfulness en hij is haar oefenmateriaal. Volgens haar moet hij zijn verleden achter zich laten en moet hij leren omgaan met het hier en nu. Vergeet de tegenslagen en schrammen die je in je leven hebt opgelopen. Leer je beheersen en accepteer je amputatie. Zoek naar de kern, naar het wezen in jezelf. Ze beweert dat hij bindingsangst heeft. Ze heeft makkelijk praten, vindt hij, maar misschien heeft ze wel een beetje gelijk.

Zijn grootmoeder was altijd een sterke vrouw. Vier weken geleden is hij voor het laatst bij haar op bezoek geweest en toen was ze er redelijk aan toe. Nu schrikt Elmer als hij haar ziet. Haar lichaam is bezig te verdwijnen in het grote niets, haar vermagerde gezicht heeft de kleur van de naderende dood.

Bij het voeteneinde van het bed blijft hij staan. De verpleegster die met hem is meegekomen, draait zich om en doet zachtjes de deur achter zich dicht. Even vecht hij tegen zijn tranen en hij moet denken aan gewonde soldaten die in de ziekenboeg van het

kamp lagen en hem hulpeloos aanstaarden in de vergeefse hoop op een wonder.

Oma Dinie ademt oppervlakkig. Haar ogen staren ongericht omhoog. Elmer ziet hoe dof ze zijn, alsof het licht van het leven gedimd is, maar ze flakkeren op ten teken dat ze hem herkent. Trillend beweegt ze haar lippen, haar mond probeert iets te formuleren.

‘Dag oma,’ zegt hij aangedaan. Hij weet niet wat hij verder moet zeggen. Voor stervensbegeleiding in een verpleeghuis heeft hij geen opleiding gehad. Hij gaat op de stoel naast het bed zitten en pakt haar spichtige hand vast.

‘Pappa...’ fluistert ze.

Haar lippen komen nauwelijks van elkaar, maar duidelijk hoorbaar herhaalt ze ‘Pappa’ en daarna spant ze zich in om nog iets te zeggen. Ze probeert Elmer aan te kijken. ‘Olli,’ brengt ze met moeite uit.

Elmer schudt zijn hoofd. Hij laat haar hand los, dipt zijn vinger in een glas water en bevochtigt haar lippen. Nauwelijks hoorbaar lispelt ze weer een woord. ‘Duiven,’ verstaat hij.

Haar hoofd zakt weg in het kussen. Ze sluit haar ogen. Heel even stokt haar ademhaling. Geroerd pakt hij opnieuw haar hand vast. Wanneer oma Dinie haar ogen weer opent, mummelt ze opnieuw ‘Olli...’ en er verschijnt een zweem van een glimlach om haar mond.

Elmer weet niet wat hij met de situatie aan moet, staat op en loopt naar de gang om de verpleegster te zoeken. Als ze samen weer de kamer in gaan, ziet hij dat zijn grootmoeder zich iets omhoog heeft gewerkt. Haar hoofd met uitgedunde pluken haar steekt verder boven het laken uit. Een weerloos popje in een reuZENBED. Ze mummelt opnieuw iets. Het klinkt als ‘druiven...’

Vriendelijk maar beslist zegt de verpleegster: ‘Nee, mevrouw Van der Breggen, dat heeft u al eerder gevraagd, maar het is niet goed voor u om druiven te eten. U mag een glaasje sap als u wilt of anders wat water. En hier is uw kleinzoon Elmer, weet u wel?’

Ze verlegt het laken en duwt zorgzaam het kussen een stukje omhoog.

Ze wendt zich tot Elmer. ‘Gek hè, uw oma vraagt al een paar dagen om druiven. Of om duiven. Heeft u een idee? Wij weten niet wat ze bedoelt.’

‘Ze noemde mij Olli.’

‘Mevrouw is erg in de war. Dat gebeurt vaak, met terminale patiënten. Maar ik laat u alleen. U mag zo lang blijven als u wilt om afscheid te nemen.’

Als de verpleegster vertrokken is gaat Elmer weer naast het bed zitten. Hij kijkt naar zijn grootmoeder en verwondert zich over het raadsel waar haar gedachten zweven. Ze is weggezakt in een schemergebied. Hij beseft dat hij eigenlijk weinig van haar leven weet. Had hij maar vaker met haar gepraat en gevraagd naar haar jeugd en verhalen over vroeger. Toen hij klein was betekende ze veel voor hem. Dat kwam natuurlijk ook omdat zijn moeder op jonge leeftijd was overleden en omdat zijn vader, Dinies zoon, niet zo’n prater was. Hij verwijt het zichzelf dat hij haar na zijn terugkeer uit Afghanistan niet wat vaker in het verzorgingshuis heeft opgezocht.

Nog één keer kijkt ze hem aan met een blik van verstandhouding dat het zo goed is. Ze zoekt zijn hand en hij verbaast zich over de kracht die ze nog in haar knokige vingers heeft als ze hem vastpakt. ‘Olli...’ fluistert ze. Hij houdt zijn oor bij haar hoofd, maar ze vervalt in vredig zwijgen. Haar ademhaling is flinterdun, de gerimpelde huid van haar hals klopt zwak bij iedere hartslag. Hij beseft dat het de laatste keer is dat hij nog een glimp van bewustzijn bij zijn grootmoeder heeft meegemaakt.

Hij wacht of ze weer wakker wordt, en als dat niet gebeurt verlaat hij stilletjes de kamer. Op de gang komt hij de verpleegster tegen. ‘Hoe lang nog?’ vraagt hij.

‘Dat valt niet te zeggen. Uw grootmoeder is een sterke vrouw. Zolang het hart het volhoudt, gaat ze door. Soms duurt het dagen,’ antwoordt ze.

‘Ik kom morgen terug.’

‘Een collega van me heeft een paar woorden opgeschreven die ze de laatste dagen telkens herhaalt. Wij kunnen er geen wijs uit. Misschien zegt het u iets. Als u het wilt meenemen...’ Ze geeft hem een papiertje waar met potlood wat woorden op staan gekrabbeld. Hij stopt het in zijn zak, bedankt haar en verlaat met een gevoel van intense treurigheid het verpleeghuis.

Hoofdstuk 2

Na zijn bezoek aan Dinie is Elmer naar Lonnekes appartement in Leidschendam gereden. Nu zitten ze met een restje wijn op de bank na te praten.

Lonneke is vierendertig, een vrouw van gemiddelde lengte met een sportief lijf. Ze heeft grappige, boogvormige wenkbrauwen en donker haar in een stijl die vroeger een rattenkop werd genoemd en opnieuw populair is. Het kortgeknipte kapsel geeft haar een sexy, jongensachtige uitstraling. Naast haar fysiopraktijk en haar cursus doet ze onderzoek naar de manier waarop gezonde mensen omgaan met een fysieke beperking. Elmer had gereageerd op een oproep die ze op de website voor veteranen had gezet om testen te doen. Bij hun eerste afspraak ging het over zijn geamputeerde onderbeen, maar al gauw veranderde hun contact van professioneel naar persoonlijk. Na een ontspoorde relatie met een man die niet van de bank te branden was, had Lonneke behoefte aan een vent die van uitdagingen hield. Ze wist toen nog niet precies wat Elmer in Afghanistan had meegemaakt, maar ze voelde dat onder zijn stoere houding een verborgen verhaal zat. Ze vond hem een verademing: hij had een getraind lijf en gespierde armen, helderblauwe ogen, een makkelijke glimlach en een gemillimeterd hoofd. Hij had uithoudingsvermogen en was niet bang.

‘Had je niet bij je oma willen blijven?’ vraagt Lonneke en ze haalt haar hand door haar korte, donkere haar.

‘Het kan nog dagen duren, zei de verpleegster. Ik ga morgen weer en dan zie ik wel. Hoewel ik niet denk dat ze me nog her-

kent.' Elmer kijkt treurig voor zich uit. 'Ze noemde me Olli.'

'Wie is dat?'

'Geen idee. Toen ik klein was noemde ze me "El". Misschien bedoelde ze dat. Ze lispelde omdat ze het kunstgebit uit haar mond hebben gehaald. Maar ik denk eigenlijk dat ze niet meer van de wereld is.'

Hij legt het velletje papier dat de verpleegster hem gegeven heeft, op tafel. Met potlood staat erop geschreven: *Olie, Druiven, Twist*. Een vierde woord, *Water*, is doorgestreept.

'Dit zijn woorden die ze volgens de verpleging herhaalt. Ze zeggen me niets.'

'Misschien herinneringen aan vroeger. Je hoort vaker dat er uit het diepste geheugen woorden en beelden naar boven komen bij mensen die op sterven liggen.'

'Dat zal wel. Maar dan nog. Olli? Olie? Twist? Oliver Twist van Dickens? Ik weet dat ze van lezen hield, ze vertelde een keer trots dat ze alle boeken van de openbare bibliotheek in het dorp uit had. Maar druiven?'

'Kun je het haar nog vragen?'

'Ze is al te ver weg.'

'Misschien biedt Google uitkomst.' Lonneke activeert haar tablet en probeert combinaties van de drie woorden. Ze leveren verwijzingen op naar Dickens, de musical *Oliver Twist* en Ollie B. Bommel. Dan veert ze op.

'Hé, kijk eens. Olivia Twist. Zegt die naam je wat?'

'Niets.'

'Het staat hier. *Bedoelt u Olivia Twist?*'

Ze klikt de naam aan. Er verschijnt een Facebook-pagina van Olivia Twist met de foto van een jonge meid, uitdagend gezicht, zongebleekt lang haar. Ze bladert door naar de persoonlijke gegevens. Het meisje woont in Californië, is negentien jaar en eerstejaars student architectuur.

'En?'

'Nooit van haar gehoord,' zegt Elmer.

‘Vreemd, ze is al een tijd niet meer actief op Facebook.’

‘En haar foto dan?’

‘Die is van twee jaar geleden.’

‘Ha, ha, ik weet het goed gemaakt. Ik ga naar Californië om Olivia Twist te zoeken.’

‘Zou je wel willen, hè. *California dreaming*.’

‘Volgens mij is dat een stokoud nummer van The Mamas and the Papas. Jezus, Lon, van welke generatie ben je eigenlijk.’ Plage-rig laat Elmer zich half op zijn vriendin vallen. Hij omhelst haar. Dan schudt hij zijn hoofd. ‘Maar serieus. Dit stelt niets voor. Toeval. Mijn grootmoeder heeft echt geen vrienden op Facebook. Ze kan niet eens met een computer omgaan.’

Zijn mobieltje gaat. ‘Meneer Van der Breggen, het is mijn droevige plicht...’

Met die woorden begonnen de slechtnieuwsgesprekken die hij moest voeren als er soldaten waren gesneuveld en hij familieleden hiervan op de hoogte moest stellen. Elmer ziet de verstijfde gezichten van dode militairen voor zich. Laat die godvergeten oorlog hem dan nooit met rust? Hij voelt een vlaag van paniek door zich heen gaan en laat zich terugzakken in de bank.

De medewerkster van het verpleeghuis praat met een lijsig accent met langgerekte klinkers. ‘Gecondoleerd met het verlies. Uw grootmoeder, mevrouw Van der Breggen geboren Godschalk, is vanavond vredig uit de tijd gekomen.’

Hoofdstuk 3

Het crematorium bevindt zich in een lommerrijke omgeving. De zon schijnt laag tussen de bomen, de bladeren beginnen herfstrood en bruin te kleuren als Elmer en Lonneke, die haar fysioklanten voor een dag heeft afgezegd, gearmd over het grindpad naar de aula lopen. Er is een handvol mensen aanwezig om afscheid te nemen van mevrouw Van der Breggen-Godschalk, haar familie- en vriendenkring is door de jaren heen uitgedund.

Elmer heeft voor bloemen gezorgd, een krans van goudgele herfstbloemen. Dinie had een hekel aan de witte aronskelken die altijd in een grafboeket te vinden zijn, wist hij. 'Je moet het sterven zien als de wisseling van de seizoenen,' had ze eens tegen hem gezegd. Terwijl de muziek van het standaardrepertoire van het crematorium klinkt, mijmert hij over het leven van zijn grootmoeder. Ze was de laatste schakel met zijn familie. Toen zijn eigen moeder een paar jaar na zijn geboorte plotseling stierf, bleef zijn vader, Dinies zoon, alleen achter met een kind. Vanzelfsprekend nam Dinie de weggevalle moederrol op zich. De deur van de boerderij waar ze woonde stond altijd voor hem open en van jongs af aan was hij gek op haar geweest. Dat gold niet voor zijn grootvader: opa Wim was een stuk chagrijn. Een man die nergens tevreden mee was, onbehouden tegen zijn vrouw en hun zoon. Elmer begreep niet hoe zijn oma het zo lang met die klootzak had uitgehouden. Het overlijden van opa Wim was voor iedereen een opluchting geweest.

Hij beseft dat hij de enige nabestaande van Dinie is. Bedrukt

kijkt hij naar de getimmerde grenenhouten kist en denkt aan de begrafenis van zijn vader, die negen jaar geleden bij een auto-ongeluk om het leven was gekomen. Triest dat hij de begrafenis van zijn moeder niet meer meemaakt, denkt Elmer. Andere herinneringen komen boven. Dinie zei altijd dat hij sprekend leek op zijn vader als kleine jongen, en dan haalde ze vertederd haar hand door zijn springerige haar. Toen hij later als militair naar Afghanistan werd uitgezonden was ze trots en wilde ze weten wat voor werk hij daar ging doen. Ook al had Dinie nauwelijks een schoolopleiding genoten, ze was zich haar leven lang blijven ontwikkelen door cursussen bij de volksuniversiteit. Ze had een brede belangstelling en over alles kon hij met haar praten. Hij grinnikt als hij denkt aan die keer dat ze hem als jongen van veertien of vijftien bij zich had geroepen op de boerderij om te vragen of hij wist hoe hij met meisjes moest omgaan. Ze vond dat hij seksuele voorlichting nodig had en drong erop aan dat hij zo'n ding om moest doen als hij het met zijn schoolvriendinnetjes wilde doen. Ze haalde een pakje condooms van de NVSH tevoorschijn, waarvan ze al jaren lid was.

Op de terugweg naar Leidschendam en Voorschoten stelt Lonneke voor dat ze samen een hapje eten. Er is een aardig restaurantje in de buurt van haar huis, waar ze rustig kunnen zitten om nog wat na te praten. Ze heeft gemerkt dat Elmer heviger is aangedaan door de crematie dan hij zelf had verwacht.

‘Jammer dat ik haar nooit ontmoet heb. Volgens mij was je oma een bijzondere vrouw,’ zegt Lonneke.

‘Klopt.’ Hij legt zijn hand op die van zijn vriendin. Op dit soort momenten is hij extra blij met zijn relatie; hij moet er niet aan denken nu alleen naar zijn eigen appartement te gaan. Spontaan vertelt hij over Dinie, zijn jeugdherinneringen op de boerderij en de reden waarom hij zo ongepast moest grinniken tijdens de plechtigheid.

Lonneke glimlacht en laat hem therapeutisch verder praten.

Na een tijdje vraagt ze: 'Verwacht je eigenlijk nog wat van haar nalatenschap?'

'Welnee! Ze heeft haar hele leven gesappeld. Niet dat ze in armoede leefde, maar ze kon het geld niet over de balk gooien.'

'Je weet het nooit. Misschien heeft ze wat gespaard. Je zou het goed kunnen gebruiken.'

'Dubbeltjes en kwartjes misschien. Nee, daar verwacht ik niets van. Ik moet trouwens nog een keer terug om haar inboedel uit te zoeken. Haar spullen zijn tijdelijk opgeslagen, want het verzorgingshuis heeft haar kamer direct ontruimd voor een volgende bewoner. Het zal wel allemaal ouwe meuk zijn.'

Bij het nagerecht vraagt Lonneke of hij nog iets gedaan heeft met het lijstje woorden dat de verpleegster had opgeschreven. Elmer haalt het papiertje uit de zak van zijn jasje. *Olie. Druiven. Twist. Water* met een streep erdoor. Het zit hem dwars dat hij er geen wijs uit kan worden.

Nu legt Lonneke haar hand op die van hem. 'Vergeet het. Het is geen aflevering van *Opsporing verzocht*.'

'Misschien probeerde ze me echt iets duidelijk te maken. Ze leek moeite te doen om me die laatste middag iets te zeggen. Maar het is waarschijnlijk makkelijker een bermbom van de Taliban onschadelijk te maken dan deze cryptische boodschap te ontraadselen.'

'Je moet je oma een plek geven in de oceaan van je herinneringen. De laatste levende band met je familie is geëindigd. Laat dat eerst maar eens bezinken.'

Elmer gaat verzitten. Hij houdt niet van therapeutentaal, maar hij voelt dat zijn vriendin een snaar diep in hem raakt. Hij glimlacht naar haar.

Het is allang donker en ze hebben door alle verhalen iets te veel wijn gedronken als ze het restaurant verlaten. Elmer biedt aan nog even mee naar haar huis te lopen. Daarna, verzekert hij haar, pakt hij zijn auto en gaat hij naar zijn eigen appartement, zodat

ze nog wat aan haar examen kan werken. Verliefd grijpt ze zijn arm vast en samen slenteren ze door de nachtelijke straten van Leidschendam.

De romantiek wordt wreed verstoord door een rauwe kreet die afkomstig is van het pleintje bij Lonnekes appartement. Onder het licht van de straatlantaarn zien ze een jongen en een meisje luidkeels ruzie staan maken. Als ze dichterbij komen duwt de jongen het meisje hardhandig tegen de bank aan, waarbij ze ongelukkig valt. Ze schreeuwt het uit, en de jongen blijft haar ondertussen vunzige verwensingen naar het hoofd slingeren.

‘Hé, hou daarmee op!’ roept Elmer. Hij maakt zich los van Lonneke en loopt op het vechtende stel af.

‘Sodemieter op!’ schreeuwt de jongen naar hem, zonder het geweld tegen zijn vriendin te dimmen. ‘Tyfuskut! Kankerhoer! Kutwif!’

‘Kun je wel, neuken met mijn vriendin!’

‘Ik naai jullie alle twee kapot.’

‘Laat me los, droplul!’

Elmer springt op de jongen af, grijpt hem beet en trekt hem hardhandig weg van het meisje, dat verwaasd op de bank zakt en bloed van haar gezicht veegt. ‘Hou je gedeisd,’ waarschuwt hij de jongen. Maar die laat zich niet door een toevallige avondwandelaar vertellen dat hij de ruzie met zijn vriendin op een andere manier moet oplossen. De jongen geeft een grote bek terug, schudt zich los en haalt uit naar het linkerbeen van Elmer. Dat doet het. Hij krijgt een waas voor zijn ogen. Zijn beheersing is hij kwijt. Hij pakt de jongen bij zijn schouders en ramt hem in elkaar. Vergeefs probeert de jongen zich te verdedigen en zich uit Elmers greep te ontworstelen. Maar die houdt hem net zo lang vast tot het meisje is opgestaan en vloekend en scheldend is weggelopen. Hardhandig duwt hij de jongen met zijn borst tegen de reling van de bank. Dan draait hij de arm van de jongen achter zijn rug, zodat het schoudergewricht kraakt.

Lonneke blijft als aan de grond genageld op afstand staan, ver-

bijsterd door het geweld dat Elmer tentoonspreidt. Pas minuten later lukt het haar om hem mee te krijgen, weg van het pleintje en de jongen. Maar de verliefde sfeer is verdwenen. Bij de voordeur van haar appartement nemen ze met een koele kus afscheid. Ontzet over het gedrag van haar vriend gaat ze naar binnen.

Een halfuur later alleen in zijn eigen appartement denkt Elmer terug aan de onverwachte vechtpartij. De onbekende jongen was kermend van de pijn weggehinkt, daarna had hij het geluid van een scooter gehoord die in de donkere straten was verdwenen. Het meisje was nergens meer te bekennen. Lonneke had gezegd dat hij zijn agressie beter moet leren beheersen. Ze heeft gelijk, hij weet dat hij daar problemen mee heeft. Toen hij de sliert bloed in het gezicht van het meisje zag en de jongen naar zijn been uithaalde, was hij op tilt geslagen.

Het is de oorlog in zijn hoofd. Hij weet maar al te goed dat zijn opwellingen van agressie te maken hebben met zijn verleden, zijn traumatische ervaringen bij de uitzending naar Afghanistan. Waarom had hij voor die missie getekend? Gedreven door adrenaline en zucht naar avontuur. Hij wilde de wereld in trekken. Daarom had hij zich na een mislukte studie en een verloren liefde aangemeld bij de krijgsmacht voor taken bij internationale vredesmissies. Zo was hij als logistiek manager materieel terechtgekomen op Kamp Holland in Deh Rawod. Bakstenen, cement en betonstaal langs lokale krijgsheren loodsen en plaatselijke drugsbaronnen omkopen was ook een manier om de wereld te leren kennen.

Na de bomaanslag op het schooltje in de Afghaanse bergen, waar hij ternauwernood aan de dood was ontsnapt, was alles anders geworden. Zijn hang naar avontuur was omgeslagen in leegte, zijn rechtvaardigheidsgevoel in cynisme, zijn zorgeloosheid in argwaan en zijn evenwichtigheid in plotselinge aanvallen van agressie.

Terug in Nederland raadde een arbeidsdeskundige van De-

fensie hem aan iets met zijn ervaring in logistiek te doen. Luitenant Van der Breggen had zijn schouders opgehaald, gesalueerd en daarna de deur van de kazerne achter zich dichtgetrokken. Sindsdien doet hij ongeregeld werk via een uitzendbureau. Voor het geld hoeft hij niet te werken, zijn toelage is voorlopig voldoende om van rond te komen, maar hij hunkert ernaar weer aan de slag te gaan met iets wat uitdagender is dan de dagelijkse rondjes langs de apparaten in de sportschool. Hij wil weer iets kunnen betekenen.

Sinds zijn terugkeer uit Afghanistan bewoont hij een appartement in Voorschoten. Het is vlak bij het centrum, het station en de snelweg. Het appartement is te groot voor een alleenstaande en te klein voor een gezin. De inrichting is eenvoudig, met alle kenmerken van een vrijgezellenwoning. Op tafel staat een vaas met verlepte bloemen, sokken en overhemden liggen op de vloer van de slaapkamer en de afwas van dagen staat op het aanrecht. In de smalle gang staat altijd een rugzak klaar, gevuld met wat kleren, gereedschap, een zaklamp, een EHBO-doos en een slaapzak. De rugzak van een overlever, zodat hij direct ergens naartoe kan. Het is een gewoonte die hij heeft overgehouden aan het jaar dat hij zorgeloos door de wereld reisde. Het geeft hem een gevoel van vrijheid, ook al beweert Lonneke dat het zijn vluchtgedrag typeert.